

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שלישי ט' תשרי תשע"ט | דף היומי בבלי: מנחות לט.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן שכ"ה עד סעיף ב'.
מוסר: זכור למרים מתחילת פרק י"ג עד "והנה עד כאן".
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק יט 'הענף הג' הוא הקנאה' עד פרק כ'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר להזמין גוי לסעודות שבת ויום טוב?

עבורו, שהרי הבישול אסור בשבת; ומותר אף לטרוח בהגשת המאכלים לפניו, מפני 'דרכי שלום', וכדרך שמפרנסים את עניי הגויים יחד עם עניי ישראל מפני דרכי שלום.
[שו"ע שכה, א, משנ"ב א-ב, ושעה"צ ב-ג; ביאורים ומוספים דרשו, 2; משנ"ב תקיב, י]

מלאכת 'אוכל נפש' ביום טוב, לא הותרה לצרכיו של גוי. מסיבה זו, אסור חכמים להזמין גוי לסעודה ביום טוב, מחשש שמא יבשלו במיוחד עבורו, ויעברו בכך על איסור מלאכה ביום טוב, אולם, מותר לשלוח לביתו אוכל שהוכן לצורך ישראל; וכן מותר להציע (ללא הפצרה) לגוי שכבר הזדמן לביתו, לאכול. ויאלו בשבת - מותר אף להזמין את הגוי לסעודה, כיון שאין חשש שיבשלו

הדף היומי בהלכה

האם מותר להזמין אדם שאינו שומר מצוות לסעודת יום טוב?

ישראל, בה הסביבה אינה מנותקת לחלוטין משמירת המצוות; יש שכתב שמחלל שבת הנמצא במצב של התקרבות לשמירת מצוות, יש להקל ולהזמין; ויש שכתב כי יש לדון בכל מקרה לגופו, ובמקרה של ספק ניתן להקל ולהזמין.
[ביאורים ומוספים דרשו שכה, 1 ורתיקב, 6; וראה עוד שם]

כאמור, אסור להזמין גוי לסעודת יום טוב; וכך גם דינו של יהודי המחלל שבת בפרהסיא. אולם, 'תינוק שנשבה', דהיינו, יהודי שגדל בסביבה המנותקת משמירת המצוות ואינו יודע מאומה על אודותן - מותר להזמין. והחילונים שבזמננו - יש אומרים שאין דינם כ'תינוק שנשבה', ובפרט בארץ

הדף היומי בהלכה

האם מותר לאפשר לעובד הזר להוציא חפצים לרשות הרבים בשבת?

להניחם לפני הגוי על דעת שיוציאם, וכל שכן להניחם בידו. וחפץ שאין סבירות שהגוי יוציא מרשות ישראל, כגון מאכל בכמות המיועדת לאכילה מיידית במקום - מותר אף להניחו ביד הגוי.
[שו"ע שכה, א, משנ"ב ג, ד, ה, ז, רח, שעה"צ ז-ח, וביה"ל ד"ה לפניו; וראה שם בנוגע לרשות הרבים שבזמננו]

אסור לאפשר לגוי להוציא חפצים של ישראל, מרשותו של ישראל לרשות הרבים, בשבת, כאשר יש סבירות שעוברים ושבים יראוהו; מחשש שהרואים יסברו כי עושה זאת בשליחותו של ישראל. וכל שכן שאסור להניח את החפץ ביד הגוי, מחשש להשתתפות ישראל במלאכת ה'הוצאה' הנעשית על ידי הגוי. אולם, מותר לאפשר לגוי להוציא חפצים שלו (למעט מִשְׁכּוֹנוֹת); ויש אוסרים

ניגש ה'בית ישראל' לבחור השני

ששוחח בעת התפילה והורה גם לו: "שבועיים אל תיכנס לביהמ"ד!" ענה הבחור: "רבי, חטאתי, ורוצה אני לשוב על כך". אמר לו הרבי: "היכנס תיכף ומיד לקידושא רבא"...

'חטאנו' - המילה שמחוללת את המהפכה

זהו מן המפריעים הכי חזקים המונעים את כל היום כיפור! והרחיב והסביר: "דרך האדם, שטבעו הוא לתרץ ולהצדיק את מעשיו, גם את הלא טובים, באופן שלכל מעשה יש לו תירוץ, וגם בדברים שאליבא דאמת אין לו שום אפשרות לשפוט זאת בצורה אמיתית מחמת נגיעותיו. עלינו לדעת - שזהו מן המעכבים היותר גדולים! כי כל עוד יש לו הצטדקות, בעל תשובה אף פעם הוא לא יהיה! כי על אף שידוע שחטא, אבל הרי יש סיבה ותירוץ על כך, וממילא אינו מעריך את רמת חומרותו..."

"...בהעדר הרגשת אשמה, אז ממילא אין מקום למעשה תשובה, כי אם לא חטא הרי אינו צריך לעשות תשובה. וזה מטבע האדם, הגם שפעמים זה ממש טפשות גמורה, שעל מעשה פלוני אומר שאינו מוזר, כי כבר מצאנוהו אצל פלוני ומעשה אחר אצל אלמוני וכן ע"ז הדרך. אבל זה הרי טפשות, כי ריכזו של הכל באדם אחד בוודאי שזה מוזר (וכאימרת העולם ש'תירוץ' מתקבל חד פעמי אבל לא בקביעות, ואונס תמידי הרי הוא כבר מחדל). ובכל זאת אדם חי כך ומשוכנע שהוא בסדר גמור.

"ובאמת העצה בזה הוא להכיר את האמת, שר"ל חטאנו, וממילא אז מסוגלים לוידי שכל עניינו הוא ההכרה שהאדם חייב, כהודאת בעל דין שעניינה שמחייב את עצמו. וזהו 'וידי' - מלשון 'הודאה'..."

בשבת אחת ראה ה'בית ישראל' מגור זי"ע שני בחורים המדברים ביניהם בשעת התפילה. בסיום התפילה ניגש לאחד מהם ואמר לו: "אל תכנס לבית המדרש במשך שבועיים!" החל הבחור להצטדק ולומר שאין האשמה בו, חברו הוא זה שדיבר, ואילו הוא עצמו רק הקשיב... אמר לו ה'בית ישראל': "כיון שאתה מתחיל עם תירוצים, אל תיכנס לבית המדרש במשך ששה שבועות!" לאחר מכן ניגש אל הבחור השני שדיבר ואמר לו גם כן: "אל תיכנס לבית המדרש במשך שבועיים!" ענה הבחור: "רבי, אכן חטאתי, ורוצה אני לשוב על מעשה זה."

אמר לו הרבי: היכנס תיכף ומיד לקידושא רבא...

מעשה זה סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א (באר הפרשה), והוסיף לציין בהקשר לכך כי ה'בית ישראל' היה חוזר רבות על דברי המדרש (במדב"ר כ טו) על הפסוק (במדבר כב לד) "ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי" - שבלעם היה רשע ערום, ועשה כן משום שידע שאין דבר שעומד מפני הפורענויות אלא תשובה, וכל מי שחוטא ואומר 'חטאתי' - אין רשות למלאך ליגע בו.

מלבד 'חומת ההגנה' שמעניק הווידי מול הפורענות והמקטרגים, כפי שעולה מדברי המדרש הנ"ל, הרי שהתחמקות מהכרה בחטא מונעת כל אפשרות של תשובה. הגה"צ רבי ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל היה אומר (מובא בגיליון 'נפשו גחלים תלהט'): "צריך לדעת, כי ההצטדקות ומה שהאדם מתרץ את עצמו -

ענינא דיומא - יום הכיפורים

מהו טעם המצוה לאכול ולשתות בערב יוהכ"פ? אילו מאכלים אין לאכול? והאם מותר לאחל 'צום קל'?

הרה"ג רבי יצחק יעקב פוקס שליט"א

[הערה: נשים גם כן במצווה, אף שהיא מצוה שהזמן גרמא, כיון שהיא הכנה לתענית. ויולדת וקטנות שאינן צמות - אינן במצווה (כת"ס)].

סעודה מפקסת: מטבילים את פרוסת ה'מוציא' בדבש, ויש נוהגים בסוכר ויש אף במלח. אוכלים מאכלים קלים: לא דג, לא בשר שמן, לא ביצה, שומשמן, חמוצים, חריפים (שום) ולא משקאות משכרים.

המסיימים אחרי פלג המנחה - לפני ברכת המזון יעשו תנאי בפה או בלב שעדיין לא נכנסים לתענית. להגר"ע יוסף זצ"ל, אם לא קיבלו את הצום בפה או בלב - מותר עדיין לאכול. ואף מי שלא התנה מותר בשטיפת הפה (מקראי קודש ע"פ מהרי"ל דיסקין זצ"ל).

איחולים וסגולות לצום קל: יש אומרים שכיון שנאמר "ועניתם את נפשיתכם" אין לעשות סגולות ואין לאחל "צום קל" (שדי חמד בשם גאון אחד). והכרעת הפוסקים: שמצוות "ועניתם" היא שלא לאכול ולשתות, אך מותר לחזק את הגוף ולאחל 'צום קל', ואדרבה, על כן אוכלים ושותים בערב יוה"כ (שו"ת חלקת יעקב נח; שו"ת צ"א ז, לב; ומשנה הלכות ז, סב; ואולי עדיף לאחל "צום מועיל").

אכילה ושתיה בערב יום הכיפורים: בגמרא (ברכות ה.) נאמר "כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי". לפי רש"י הטעם הוא משום שהכנה למצווה היא חלק מהמצווה, ועל כן המצווה היא כבר מן הבוקר (באור הגר"א ויד אפרים) ואפילו למי שאינו מתענה רק לשיעורין. לפי הרא"ש (יומא פח) טעם המצוה הוא להראות חיבתו של הקב"ה, כמלך שגזר על ילד שעשועיו להתענות יום אחד, ולפני כן האכילו והשקהו. ולפי רבנו יונה (שער שביעי אות ח) הטעם הוא להראות את שמחתנו בהגיע יום כפרתנו. [הערה: ה'שדי חמד' מסתפק האם חייבים לאכול פת, ובמנחת חינוך (שיג.) כתב שאין צריך, כיון שלא נאמר 'סעודה'. ויש נוהגים עפ"י הקבלה לאכול שבע סעודות. ומכל מקום יש להשתדל להיות במצב אכילה ושתיה במשך כל היום (כת"ס, קיד), והמהרי"ל דיסקין אכל צימוקים במשך כל היום].

נוהגים לאכול סעודה אחת נוספת של פת, בנוסף לסעודה המפסקת, ויש להרבות פי שנים ממה שאוכלים ביום אחר (סדור הרב ובכה"ח בשם פרי עץ חיים). ומנהג לאכול (בסעודה הראשונה) דג, עפ"י מעשה המובא בטור (סי' תרח). אין לאכול בשר בקר, שום, ביצים ומאכלי חלב חמים זולת קפה או תה בחלב, ולא יין ישן - כל היום (משנ"ב תר"ח, ט"ז ומט"א).

פעם שאל מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל: מילא ב'מי ימות' בוכים, שהרי אף אחד לא רוצה למות. אבל 'מי יחיה' - מה יש לבכות? הרי כל אחד רוצה לחיות?...

החסבר של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, ובאיזה מקום בתפילה בכה החסיד הנודע ר' מרדכי חנא פוקס זצ"ל?

מרדכי חנא פוקס זצ"ל הבחין בדבר נפלא - שבאמירת תפילת 'ונתנה תוקף', כשכל העולם נרעש ונפחד מאימת יום הדין הגדול והנורא שבו כל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, ובו יכתובו מי יעני ומי יעשר מי ישפל ומי ירים - הרי שעל פניו של ר' מרדכי חנא לא ראו שום התעוררות והתפעלות ממילים אלו, שהרי מה איכפת לו אם יעני או יעשר וכדומה. אך בעת קריאת התורה, כשה'אהבת ישראל' קרא את הפסוק 'ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' קל עולם' - שם אחזו חיל ורעדה והתחילו לבכות ולהתייפח באופן נורא. במילים אלו ראה את ההתעוררות שצריכים להרגיש בימים קדושים אלה.

פעם שאל מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל: בפיוט 'ונתנה תוקף' כשאומרים את המילים 'מי יחיה ומי ימות' יש רגש גדול בקהל ואנשים רבים בוכים בכל מילה בקטע הזה. ולכאורה תמוה, מילא ב'מי ימות' בוכים, שהרי אף אחד לא רוצה למות. אבל 'מי יחיה' - מה יש לבכות? הרי כל אחד רוצה לחיות... כששאלו שאלה זאת את רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר, שיש לבכות גם במילים 'מי יחיה', שהרי יש הרבה שחיים כמו 'מתים'. וצריך הרבה גם לדעת איך לחיות... וכשמע מרן הגראי"ל זצ"ל ביאור זה, נהנה מאוד (דברי שיח). מעשה נוסף בעניין זה סיפר הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן שליט"א (מובא בגיליון 'פניני תורה וחסידות'), ששמע מאדם גדול שהיה פעם בראש השנה אצל ה'אהבת ישראל' מוויזניץ, ובהתבוננו בעת התפילה על החסיד הנודע ר'

פרשת השבוע

אם אדם חוטא ח"ו, מהחטא עצמו צומח מלאך חבלה, שכל מטרתו היא להציק לאותו אדם - הוא מכה אותו, צועק עליו, מביא עליו צרות וייסורים ומקטרג עליו. אבל ברגע שאדם מודה באשמה - אותו מלאך נאלץ להשתתק. הוא כבר לא יכול לקטרג...

הגה"צ רבי אריה שכטר שליט"א, על כוחה של חרטה אמיתית

התוודה, והצהיר שהוא מתחרט, אבל לא הצטער באמת ובתמים, צער גדול ונורא על החטא. החרטה צריכה להיות עם כל הלב. וצריך גם להסיק את המסקנות באופן כל כך חזק, שאין שום סיכוי בעולם שזה יקרה שוב. החרטה היא לא איזשהו הרהור רגעי, החרטה צריכה לגרום לכך שאם הוא יעמוד אי פעם באותו נסיון - לעולם לא יכשל בו. עכשיו תראו איזו פריבילגיה יש לנו: כמה משלם שור שנגח? שור שנגח בפעם הראשונה משלם חצי נזק. שור שנגח פעם שניה משלם גם כן חצי נזק. בפעם השלישית השור הופך להיות שור מועד, ומעתה ישלם נזק שלם, אם יזיק. האם השור הזה יכול לחזור בתשובה? אמנם אין לו חרטה, וידוי וקבלה לעתיד, אבל גם אצל שור יש רמז לסוג של "חזרה בתשובה" - אם השור יקלע שלוש פעמים למצב שבו היה בעת שנגח - שוב יראה אנשים וכו', ועל אף זאת הוא לא ינגח ולא ישתולל - יחזור להיות שור תם.

אנחנו, בני האדם, זוכים לחסד נפלא של הקדוש ברוך הוא. בורא העולם אומר: 'אינני צריך שתעמוד שלוש פעמים בנסיון. מספיק שאני מסתכל בתוך ליבך ורואה בדיוק מה קורה שם. אם אני רואה שהתחרטת באמת מכל הלב, ואתה במצב שלא תחטא שוב גם אם יבוא עליך אותו נסיון - אני סולח לך מיד'. כמדומני שזו הכוונה בדברי הרמב"ם: "עד שיעיד עליו יודע תעלומות". הקדוש ברוך הוא יודע מה שיש בלב האדם. אחרי החרטה, הוידוי והקבלה לעתיד - אדם מגיע למצב של "לא ישוב לכסלה עוד". הוא לא צריך להוכיח את עצמו שלוש פעמים כמו השור, כי הקדוש ברוך הוא רואה ויודע מה שבליבו, ומקבל את תשובתו. על כך נאמר: "מודה ועוֹב ירוחם". בתחילת יום הכיפורים, ב"כל נדרי", אנחנו מתחילים להתוודות. כל אחד יקבל על עצמו קבלות, כל אחד בדרגה שלו - לא לדבר בזמן התפילה, לשמוע קריאת התורה, להתחזק בבין אדם לחברו... נוסף קבלה טובה, ועוד קבלה טובה... והקדוש ברוך הוא יראה את הרצון הטוב שלנו ואת המאמצים שלנו.

(מתוך 'אריה שאג' ימים נוראים)

כי ידיו ה' עמו ועל עֲבָדָיו יִתְנַחֵם... (דברים לב לו).

ראיתי ב"נודע ביהודה" דבר נפלא בענין הוידוי והחרטה:

אם אדם חוטא חס ושלום, מהחטא עצמו צומח מלאך חבלה, וכל מטרתו בחייו היא להציק לאותו אדם - הוא מכה אותו, וצועק עליו, מביא עליו צרות וייסורים, ומקטרג עליו בכל קטרוג שרק אפשר. דבר זה נרמז בפסוק בירמיהו (ב'), "ט): "תיסרך רעתך" - הרעה שלך, היא בעצמה תייסר אותך. אבל בעת שאדם מודה באשמה - אותו מלאך חבלה נאלץ להשתתק. הוא כבר לא יכול לקטרג. את הרווח הזה אתה מרוויח באופן מיידי בעת הוידוי והחרטה - הפה של מלאך החבלה נסתם מיד!

גם הרמח"ל וה"אור החיים" הקדוש מביאים פירוש זה על הפסוק (ישעיהו ס"ד, ו'): "ותמוגנו ביד עווננו", כלומר, העוון שאנו עושים הוא זה שממוגג אותנו, הרעה של האדם - היא המייסרת אותו, לא הקב"ה. ובעל ה'חרדים' מוסיף ואומר, שעל ידי זה שהזדון נהפך לזכות, גם המלאך נהפך למלאך של זכויות ואז אין מי שיכהו. משל למה הדבר דומה?

אתה נוסע, ומולך נוסע מישהו. הסחת את הדעת לרגע, לא נתת זכות קדימה ו... הרכב שלך נכנס בו. האוטו היקר שלו ספג מכה רצינית. הוא כועס מאוד, יוצא אליך ומתחיל לצעוק. לוקח פרטים ופותח לך תיק. זה מלאך החבלה שלך. נסה להגיד לו: "סליחה, אני באמת אשם. זה לא היה בסדר מצדי, ואני לא מנסה להתחמק מאחריות. אני אפצה אותך, כמובן על כל הנזק". האם הוא ימשיך לצעוק עליך? יתכן מאוד שהוא כבר לא יצעק. היחס שלו ישתנה. התיק לא יעלם, עוד תצטרך לשלם די הרבה, אבל לפחות המקטרג יפסיק את קטרוגו. בשונה מהנהג הנפגע, מלאך החבלה לא "אולי" יסתם את הפה מחמת וידוי, אלא בוודאי יסתם את פיו. פלאי פלאים. אבל בשביל זה צריך חרטה אמיתית! אתה יכול להיות גיבור גדול, כשאתה רחוק מהנסיון. 'אני מתחרט על מה שעשיתי, ודאי. ברור שלהבא אהיה בסדר ולא אחטא, מה השאלה בכלל...' אבל בינינו לבין עצמנו, אם שוב יגיע הנסיון - מה יעשה? האם לא יחזור על השגיאה שלו?

אם הוא עומד להיכשל שוב, החרטה שלו איננה חרטה אמיתית. נכון, הוא

כך אמר המדריך עם הכובע-טמבל:

"ביום כיפור אנו צמים, אך זהו צום שמה, כי מכפרים בו את כל העברות שלנו. צמים, כדי לעשות חשבון נפש ולחזור בתשובה, אבל בעצם זה יום שמה, יום של מחיקת חטאים..."

ואני הזדעזתי מכך שהאמת הזאת אינה כה פשוטה ושורשית אצלי, עד שאם אני שומע אותה, בפשטות היננית, מאדם זר לי, לפחות לפי חולצתו ומכנסיו הקצרים, אני כה נרגש..."

הקב"ה את התשובה. החטא הוא מחויב המציאות, וגם התשובה שכנגדה היא דבר מתבקש וברור. וכשאנו מרגישים ריחוק נוראי וצער, וגם הרבה יאוש, על שלא הצלחנו לעמוד בכל המשימות שהצבנו לעצמנו במשך השנה, עלינו לשנן שאנחנו לא מלאכים. אנחנו בני אדם, העשויים מחומר ומדם, מלב, עור ועצמות. אדם חוטא, ולכן צריך לשוב בתשובה.

"אָדָם יְסוּדוֹ מֵעֵפֶר. וְסוּפוֹ לְעֵפֶר. בְּנִפְשׁוֹ יָבִיא לְחָמוֹ. מִשׁוּל כְּחָרָס הַנְּשֻׁבָר. כְּחֶצְרֵי יִבֵּשׁ. וְכֶצֶץ נֹבֵל. כְּצֶל עֹבֵר. וְכֶעָנָן כְּלָה. וְכֶרוּחַ נוֹשֶׁבֶת. וְכֶאָבָק פּוֹרָח. וְכֶחֶלּוֹם יְעוֹף", ומבהיר ה"עקידה" שאכן, זוהי מציאות האדם. עפר, חציר יבש, אבק פורח וחלום יעוף, ולכן הוא חוטא ומתרחק משורשו העליון. וריחוק זה הוא זה שיצר את מציאות התשובה.

...

"יעיד עליו יודע תעלומות" - מה יעיד?

גם בין האנשים הקרובים ביותר, כמו הורים וילדים ובני זוג, אין זה אומר שאם רבנו והתפייסנו בתמים וברצינות, אזי שוב לעולם לא תתפתח בינותינו מריבה חדשה. הטבע האנושי אינו אמור להשתנות גם לאחר הפיוס ואנו יכולים שוב ושוב, אולי אפילו בעוד חודש, ליפול שוב אל זרועות הריחוק האיום.

ואם כן, כיצד מתיישבים הדברים עם דברי הרמב"ם בהלכות תשובה הקובע לנו שעל החוטא לעזוב את חטאו ולהסירו ממחשבתו ולגמור בליבו שלא יעשהו עוד, עד ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם"? האם הרמב"ם בא לרחק אותנו חלילה, מעבודת התשובה ולייאש אותנו כבר מההתחלה?

ה"חידושי הרי"ם" מגור זצ"ל כותב ("מאמרי חנוכה") שלמרות שהרמב"ם כותב את דבריו החמורים והנכונים, הרי ש"חסו חז"ל על נשמת ישראל לבל ידח ממנו נידח, ולכן תיקנו שגם להגרועים והשפלים המושלכים ארצה, יזרח בהם אור שיוכלו לשוב לפני ה' בתשובה שלמה". וכותב ה"חידושי הרי"ם" דבר מחודש ולא מפורסם, ואלו דבריו, מילה במילה: "והגם שכתב הרמב"ם ז"ל שצריך לשוב עד שיעיד עליו בעל התעלומות שלא ישוב לכסלו, מכל מקום מועילה התשובה מדרבנן", עד כאן לשונו. חידוש חדש של הרבי הראשון לבית גור. מדרבנן התשובה מועילה גם ללא "יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לאותו החטא לעולם"!!!

ואולם הרבה מחכמי הדעת הסבירו את הרמב"ם בצורה אחרת. כל אחד הסביר אותו בסגנונו הוא, בשפה ובלשון אחרת, אך כולם מתכוונים, בעצם, לרעיון אחד. בישיבות מקובל להסביר שהרמב"ם מתכוון לכך שבאותו רגע התשובה, ברגע שהאדם מרומם וקרוב לבוראו, יכול הקב"ה להעיד עליו שאם רגע זה יימשך הלאה ויעמוד הוא ברמתו הנוכחית, אכן לא ישוב הוא לחטאו לעולם. מהגאון רבי יוסל שרייבר שליט"א שמעתי, ב"חומש- שיעור" בישיבת מהרי"ל, שכוונת הרמב"ם הוא בדיוק כמו שאתה מצפה מבקשת הסליחה של חבר שלך. כשחבר שלך עשה לך דבר רע, העליב, פגע בך או עשה לך עוול, והוא מגיע לבקש ממך סליחה - אתה לא מצפה ממנו שבעוד שנה הוא לא יעליב אותך שוב. אתה גם לא מצפה ממנו שזהו, מכאן ואילך הוא יהיה אדם שונה לחלוטין, מלאך ונופת צופים שלא יפגע בך לעולם. אך אתה מצפה ממנו שיבקש ממך סליחה בכל הרצינות ולא יתכוון כעת, בשעת הסליחה, לפגוע בך בעתיד. כעת, מסביר הגר"ח שרייבר שליט"א, האדם מתכוון לבקש סליחה במאת האחוזים, בלי שום רצון, אפילו קטנטן, אפילו פצפון, לשוב שוב אל החטא. כשאנו עומדים לפני ה' ומבקשים סליחה אנחנו באמת, בשיא הרצינות והכוונה, לא רוצים לשוב ולחטוא, גם לא בכ' כסלו, ח' טבת ו"א שבט.

המשפיע החסידי הנודע הגה"צ רבי אברהם צבי קלוגער שליט"א מציב את השאלה הקשה, הכואבת, המנקרת לנו בכל חלק מחלקי המוח: הרי אם חלפה עברה עלי השנה האחרונה ושוב נפילתי באותם הדברים, שוב חטאתי ופשעתי בלי להתקדם, אז התברר בעצם שהתשובה של יום הכיפורים הקודם לא היתה תשובה אמיתית. הלא כן?! הנה עכשו, לאחר שנה נוספת של חטאים, גיליתי שהתברר שהקב"ה לא העיד בי שלא אשוב לאותו החטא לעולם, שהרי שבתי

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

ב'בין הזמנים' לפני כמה שנים נסענו לעיר-דוד ולנקבת השילוח. ההליכה בתוך השילוח מיוחדת ומרתקת. חושך, מים ופנסים, בשילוב שירים שמחים, הוא מתכון לטיל מהנה. אך אני התרגשתי במיוחד ממשפט אחד פשוט של המדריך. המדריך חבש כובע -טמבל, כזה שלבשו ה'חלוצים' בעבר. הדרכתו ההיסטורית לוותה בהקראת פסוקים מהתנ"ך, הקשורים לעיר דוד, לירושלים העתיקה ובית המקדש. המדריך תיאר בפרוטרוט, מתוך התנ"ך, צום שקבעו בני ישראל, לאחר נבואת ירמיהו על החורבן, והוא אמר שבפסוקים עצמם לא מוזכר האם היה זה צום עצוב, כמו צום תשעה באב, שהוא צום שנועד לאבל וצער, או צום שמה, כמו יום כיפור, שנועד לחזרה בתשובה. וכך אמר המדריך עם הכובע-טמבל: "ביום כיפור אנו צמים, אך זהו צום שמה, כי מכפרים בו את כל העברות שלנו. צמים, כדי לעשות חשבון נפש ולחזור בתשובה, אבל בעצם זה יום שמה, יום של מחיקת חטאים..."

ואני התרגשתי, והזדעזעתי.

הזדעזעתי שהאמת האמתית הזאת אינה כה פשוטה ושורשית אצלי, עד שאם אני שומע אותה, בפשטות היננית, מאדם זר לי, לפחות לפי חולצתו ומכנסיו הקצרים, אני כה נרגש.

והרי זה כה נכון. "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרין ומי מטהר אתכם? אביכם שבשמים". הקב"ה, אבינו אוהבנו, רוצה לטהרנו, למחול על עוונותינו ביום הכיפורים. שמחה!!

אחד מהדברים המתוקים שקיבלתי מהקב"ה במתנת חנים, היתה הזכות להשתתף בעריכת ספר "העקידה", יצירתו הנודעת של החכם השלם והקדוש רבי יצחק ערמאה זיע"א, שכל הקדמונים מצטטים מדבריו בקביעות, אלפי פעמים. כשלמדתי את דבריו הקדושים של "העקידה" על חטא מי מריבה, התרגשתי עד מאד והבטחתי לעצמי לשתף אתכם בדבריו המופלאים, המסייעים לעבודת התשובה.

ה"עקידה" מצטט את דברי אחד מגדולי החכמים, הקובע שהקב"ה היה חייב לברוא בעולמו לפחות אדם אחד שלא יחטא לעולם בשום חטא. לא יתכן, כותב אותו חכם גדול, שהקב"ה לא "יצליח" לברוא ולו יהודי אחד בעולמו שלא יעבור עברה. כי אם באמת לא היה ולא יהיה אדם שכזה, אם כן מדוע בא אלוקינו בתביעה לבריותיו ומבקש מהם שלא לחטוא. והרי כולם, ללא יוצא מן הכלל, חוטאים, ואם כן, מוכח שעצם יצירת האדם מחייבת אותו לחטוא. מסיבה זו, טען אותו החכם, בהכרח שמשו רבינו לא חטא לעולם, וחטא מי מריבה, הכאת הסלע, לא נחשב כלל לחטא אמת.

ה"עקידה" חולק עליו בנחרצות. הוא מצטט את הפסוק "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" וקובע שההבדל בין אלוקים לאדם הוא בכך שאדם הוא יצירה גשמית, ויצירה גשמית מחוייבת למעוד, ליפול ולחטוא, ולו פעם אחת בחיים. "לו היה בעולם אדם שלא יחטא לעולם, הרי בהכרח שהוא אינו אדם, אלא יצירה רוחנית", קובע ה"עקידה". אם כן, מדוע הקב"ה בא בתביעות לחוטאים, הרי הם לכאורה, היו "חייבים" לחטוא מעצם טבעם כבני אדם?

על כך משיב ה"עקידה" שהקב"ה בא בטרוניה על גודל החטא וצורתו. נכון הוא שהיית מחויב לחטוא, מעצם היותך בן תמותה גשמי. אך ביכולתך היה לחטוא חטא קטנטן. חטא הנובע מטעות בשיקול הדעת, כפי שאירע למשה רבנו, אך לא חטא הנובע מתאוות או ממידות רעות. גם אם האדם "מחוייב" לחטוא מעצם טבעו, עדיין יכול הוא לסנן את חטאיו ולא להתגעל ולהתפלפל בעפר החטאים הבזויים, או בחטאים שהיה יכול להתגבר ולא לעבור עליהם.

ולכן, כותב ה"עקידה", כיוון ש"אדם" וה"חטא" הם שני דברים החייבים לצעוד יחדיו, לפחות פעם אחת בחיים, לכן נתן הקב"ה את התשובה, בה יכול כל אדם לשוב מחטאו ולמוחקו.

ה"עקידה" מסביר שהאדם, מעצם היותו מגושם ולא רוחני לחלוטין, מחויב לחטוא ולהתרחק משורשו העליון, ובכדי לאזן ולמחוק את הריחוק הזה, ברא

(המשך) כך אמר המדריך עם הכובע-טמבל: "ביום כיפור אנו צמים, אך זהו צום שמח, כי מכפרים בו את כל העברות שלנו. צמים, כדי לעשות חשבון נפש ולהזכור בתשובה, אבל בעצם זה יום שמח, יום של מחיקת חטאים..."

הקב"ה עצמו מעיד עלינו שתשובתנו טובה וששבנו אליו באמת ובתמים!!!

...

אך כמובן, לאחר כל דברי הניחומים וההסברים, עלינו לשוב באמת בתשובה ולהשתפר, להשתפר ולהשתפר. אין ספק ששומה עלינו להיות עובדי ה' בכל התחומים ולא להסתפק במועט. אך מאחר שקשה לנו להתהפך ביום בהיר אחד, לכן נתקדם אט אט.

אי אפשר להישאר תמיד באותה המשבצת. עלינו להציב לעצמנו מספר יעדים ברורים ונחרצים ולהתקדם בהם בביטחון ובבהירות. נתחיל לקחת נושא אחד קטן הטעון שיפור בבית, נושא אחד קטן הטעון ליטוש בכולל או בעבודה, ועוד נושא אחד קטן הקשור לתפילה או לתורה, לברכות הנהנין או למידת הכעס או הגאווה, העקשנות או הויתור, ולהתקדם בהם, בעקביות. ניפגש בכל ראש חודש עם עצמנו ונחשוב האם התקדמנו מחודש שעבר. האם אנו טובים יותר בחודש חשוון מבחודש תשרי ובחודש כסלו מחודש חשוון, וכך נתקדם ונתקדם. מסכן הוא האדם שבראש השנה התשע"ט יבדוק את עצמו ויראה שהוא לא התקדם בכלום במהלך השנה. וכמה מאושר הוא האדם שיביט לעצמו במראה הפנימי ויראה שהנה, השנה כעסתי פחות, בירכתי יותר בכוונה ברכת "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" או "אלוקי נשמה", לא קראתי עיתון בשבת קודש, לא דברתי לשון הרע בין שש לשבע, הוספתי חצי שעה של לימוד בכל ערב ולמדתי רבע שעה ראשונה בסדר ג' ברציפות. מאושר יהיה האדם שבמהלך השנה הכין לעצמו יעד, יעד לא גדול אך יציב, ועמד בו. כך הוא ממשיך ומחזק את הקשר שלו עם ריבונו של עולם, ואומר הוא לו, לאבא: "אָנוּ עִמָּךְ וְאַתָּה אֶלְקֵינוּ. אָנוּ בְּנֵיךְ וְאַתָּה אֲבִינוּ. אָנוּ עֲבָדֶיךָ וְאַתָּה אֲדוֹנֵנוּ. אָנוּ קְהָלְךָ וְאַתָּה חֻלְקֵנוּ. אָנוּ נְחֻלְתְּךָ וְאַתָּה גּוֹרְלֵנוּ. אָנוּ צִאֲנֶךָ וְאַתָּה רּוֹעֵנוּ. אָנוּ כְּרִמָּךְ וְאַתָּה נוֹטְרָנוּ. אָנוּ פְּעֻלְתְּךָ וְאַתָּה יוֹצְרָנוּ. אָנוּ רַעֲיֶתְךָ וְאַתָּה דוֹדְנוּ. אָנוּ סִגְלֶתְךָ וְאַתָּה אֶלְקֵינוּ. אָנוּ עִמָּךְ וְאַתָּה מְלַכְנוּ".

- גמר חתימה טובה!

בדיק לאותו החטא. אם כן, כל התשובה של יום הכיפורים שעבר, ושל זה שלפניו וזה שלפניו, היתה שקרית, נבובה וחסרת תוחלת ותועלת? האמנם! האם יתכן, שואל הגרא"צ קלוגר שליט"א, שהתנאי של הרמב"ם ש"עד שיעיד עליו יודע תעלומות", בא להרחיק אותנו מהתשובה, בבחינת "לא שבקת חיים לכל בריה" או דווקא לקרב ולהאיר את עבודתנו?

אך האמת היא, כותב הרב קלוגער, שבאמת שבנו בתשובה שלמה גם בשנה שעברה, גם לפני שנתיים, וגם לפני שלוש שנים. היהודי קשור להקב"ה בקשר איתן ואמיץ והוא השלים עם בוראו עכשיו בהשלמה מוחלטת, בה לא רוצה הוא לחטוא לעולם, לעולם! ואדרבא, לפעמים, אולי אפילו בדרך כלל, האדם מתייאש גם בתוככי התשובה (וחושב לעצמו שהוא עצמו שקרן או הדיוט, המנסה לשקר כביכול את ה' ולתת לו "תחושה" שהנה הוא שב בתשובה, בעוד שאוטוטו הוא שב לחטוא. או שהוא סתם טיפש, החולם חלומות באספמיא שהנה, מכאן ואילך הוא לא יחטא יותר אף פעם). אך הקב"ה יודע תעלומות יודע שיש כאן פיוס אמתי ותמידי. כי מצדו רוצה היהודי ומקווה בכל ליבו שלא לשוב לחטא לעולם, והוא מקבל על עצמו להיטיב את דרכיו, והקב"ה עצמו רואה את הרצון הזה, האמתי, שלא לשוב לחטא לעולם, ולכן תשובתו מתקבלת.

וכך חידש לנו ה"שפת אמת": "שאף על פי שאין אדם יכול להטות עצמו לגמרי לתשובה, אף על פי כן מועילה היגיעה להטות את הלב, במה שאינו ניכר לאדם עצמו. וה' יתברך עד על תשובה זו. וזהו גם כן לשון הרמב"ם "שיעיד עליו יודע תעלומות" - פירושו: יודע תעלומות אף מה שנעלם מעיני האדם עצמו!..." היהודי השב בתשובה חזר בתשובה שלמה בפני בוראו. רצונו הטוב היה מושלם בעליל, בתכלית השלימות. וגם אם להבא יקרה, חלילה וחס, שיחטא הוא שוב, הרי זאת כבר מרצון חדש, מנקודה חדשה שלא היתה בו כלל בשעת התשובה. הרצון שלנו בשעת התשובה היה באמת כנה ואמיתי, ואחר כך? אחר כך נכנסה ביהודי רוח שטות חדשה, רוח עוועים שלא היתה בו מקודם, והוא חטא חטא חדש, שאינו קשור כהוא זה לחטאיו הקודמים, עליו שב בתשובה ביום כיפור. אנחנו סבורים שתשובתנו לא טובה, כי יתכן, ואולי אפילו בטוח, נחטא בעתיד??

האם ביום הכיפורים מותר לתת ממתקים לילדים קטנים?

משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית

רבי משה שאול קליין שליט"א בספרו 'שאלת משה' שערי תורת הקטן (שיעור כ"ה וכ"ז עודנו בכתובים), שאסור לתת לקטן ממתקים כיון שאינם מועילים לקיום הגוף ואין צד סכנה במניעתם, וממילא יש בזה חשש איסור תורה של ספייה ביום כפור.

ורבנו תם בספר הישר ביאר הטעם שמותר להאכיל קטנים ואין בזה איסור ספייה, כיוון שאינו דבר איסור כמו אכילת שרצים, ואי אפשר להתקיים בלי אוכל. וביאר מו"ר שהגם שסובר שאכילה ביום כפור אינה דומה לאכילת שרצים, מ"מ היה אסור מדרבנן, ורק כיון שאי אפשר בלי אוכל לא גזרו. ויוצא א"כ שממתקים שאין במניעתם סכנה אסור לתת לקטנים.

וכן הורה לי מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל לאסור לתת ממתקים לקטן ביום כפור. לכן יש להזהר שלא לתת סוכריות וחטיפים לילדים ביום כפור, רק להניח על השולחן ויקחו בעצמם.

שאלה: האם מותר לתת לילדים קטנים ממתקים ביום כפור, בכדי שלא יפריעו בתפילה, או שמא לא הותר להם לאכול רק אוכל משביע לקיום הגוף, אבל לא ממתקים.

תשובה: הקטן אינו מחוייב בתענית ומותר לו לאכול הכל, אך לדעת כמה מהראשונים אסור לגדול להאכילו מה שאינו לצורך קיום הגוף ואף אם לא הגיע לחינוך, ולכן יש להמנע מלתת לילד ממתקים שאינם משביעים, רק להניח והוא יקח מעצמו.

ביאור הדברים: הנה השו"ע הרב (בסי' תט"ז) כתב שמותר להאכילו אע"פ שאין חשש סכנה, וכן נראה דעת המשנ"ב (סי' תרט"ז שעה"צ סק"ט). אכן בר"ן ר"פ יום הכיפורים ובתוס' ב"ד יבמות (??) מבואר שיש איסור ספייה לקטן ביום כפור, ומה שמבואר בגמרא שמותר להאכילו בידים זהו משום שאם לא יאכל יסתכן. וכן נראה דעת הרמב"ם והשו"ע סי' תרט"ז. ולפי"ז כתב מו"ר הגאון

יום אחד נתפס ר' בערל כשהוא נוטל דבר מאכל ללא רשות ממטבח המחנה. רגע לפני שעמדו להוציאו להורג, זעק לפתע בקול: "איך אתם יכולים להרע לי? הרי יש לי קש מהבעלזער רב?!"...

גבעולי הקש הסגוליים ש'נחטפו' במוצאי יום הכיפורים בבעלזא

בצאת יום הכיפורים בא אביו לבקרו והביא עמו חופן מן התבן שעליו ניצב בעבודת היום הקדוש, וכך אמר: "הא לך מן התבן הזה בידך, הנח אותו תחת הכר שלמראשותיך. אני תפילה שתהיה לך רפואה שלימה". והנה באורח פלא סר ממנו החולי והוא קם על רגליו. "מני אז", סיפר המהר"ם, "החלו חסידים לחטוף מן התבן עליו עמד אבי זצ"ל ביוה"כ"פ, נשאוהו ברטט של קדושה ואמונה גדולה בסגולותיו".

הרה"ח ר' דב בערל קורנבלי ז"ל סיפר, כי בשנת תש"ד היה אצל האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא זצ"ל בעיר פעסט ביום הכיפורים, ובמוצאי היום נטל עמו, כמו כולם, מהעשבים ששטחו למרגלותיו והטמינם בחיקו. כל ימי המלחמה והטלטולים הוא חש את השמירה המעולה שליותה אותו על כל צעד ושעל, והשיא היה בהיותו באושוויץ תחת המגלב הצורב של הצורר המפורסם שהתקלס שם בבני עמנו.

היה זה כאשר יום אחד הוא נתפס נוטל פריט מזון ללא רשות. לפי כללי המחנה היתה אחת דתו למות. כשהבחין שכלתה אליו הרעה, זעק לפתע בקול גדול: "איך אתם יכולים להרע לי? הרי יש לי קש מהבעלזער רב?!"...

היה ברור לו שהצורר לא הבין דבר מדבריו. אבל הזעקה והקש עשו את שלהם... והוא נבעט משם בגסות מבלי שתיפול שעה משערות ראשו.

(ע"פ ספר צנצנת המן)

"וכן אמרו הכמנים זכרונם לברכה (בבא בתרא טו, א) היש בה עץ - אם יש מי שמגין על דורו בעץ" (מסילת ישרים פרק יט).

מנהג היה בחצר בעלזא, לשטוח תבן מתחת רגלי האדמו"ר בתפילות יום הכיפורים, גם מחמת הצינה (משום שעמדו להתפלל ללא מנעלים) וגם לצורך הכריעות של יום הכיפורים, כמובא בפוסקים (דרכי משה סי' תרכ"א סק"ו בשם ה'מרדכי') "נוהגין ליתן עשבים בבית הכנסת כדי להפסיק בינו לבין הרצפה משום דאסור לשטוח אפי"ם ארצה".

עם סיום קדיש 'תתקבל' בצאת היום הקדוש, חטפו החסידים מאותו קש - "היי" באידיש, לא לפני שהרבי עצמו גם כן נטל ממנו. תבן זה התפרסם כסגולה גדולה ובדוקה לכל מילי דמיטב, וכאמור אף האדמו"רים בעצמם נטלו ממנו, והניחוהו במיטתם למרגלותיהם עטוף במטפחת. חסידים ואנשי מעשה נהגו לצוות לבניהם אחריהם כי לאחר אריכות ימים ושנים בעת הטמנתם ישימו למראשותיהם מן התבן.

סגולתו של הקש המיוחד החלה להתפשט בימי מלחמת העולם הראשונה, כאשר שנה אחת חלה הרה"ק מהר"ם מבילגוריא זצ"ל (אביו של יבדל"ח האדמו"ר מבעלזא שליט"א) ומצבו היה מסוכן מאוד. אביו, האדמו"ר מהר"ד מבעלזא, ביקרו מדי יום, אך בערב יום הכיפורים שיגר אליו שליח לומר לו כי את הביקור היומי ישלים במוצאי היום הקדוש.

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

מדוע נאמר איסור לשון הרע בלשון "שמע שוא", שמשמעו לכאורה "דבר שקר"? והרי אסור לספר בגנותו של אדם גם אם היא אמת?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר חפץ חיים

של אדם גם אם הדבר הוא אמת? ה'חפץ חיים' במקום אחר מביא כמה הסברים לכך: א) משום שהשומע מאמין עכשיו לדבר שאסור לו להאמין, ועל כן זה נקרא "שמע שוא". ב) מפני שהתורה ירדה לסוף דעת המספר, שבוודאי מערב בסיפורו דברים שאינם אמת כדי להטעימו באוזני השומע. ג) בשם ספר 'יד הקטנה' מביא ה'חפץ חיים' הסבר נוסף, שכל דיבור נמאס ונתעב, אף שהוא אמת, נקרא שוא ושקר. כי "שוא" פירושו גם דבר שאין בו טוב, אלא רע.

וב'ביאורים' ומוספים' מביאים שכן כתב גם ב'מכתב מאליהו' בהגדרת אמת ושקר, שאין הכוונה דווקא לאמת ושקר מבחינה עובדתית, אלא שכל דבר שיוצא ממנו תכלית רע, הוא שקר, וכל דבר שיוצאת ממנו תכלית טוב, הוא אמת.

היום מתחילים בלימוד הפתיחה לספר 'חפץ חיים' - חלק הלאווין, בו מפרט ה'חפץ חיים' באילו לאווין עוברים המדבר והמקבל לשון הרע ורכילות. אחד הלאווין שעובר המספר לשון הרע, וכן המקבל, הוא "לא תשא שמע שוא". על פי המשמעות הפשוטה בפסוק ניתן היה לסבור כי הלאו הוא על המקבל בלבד, שמקבל שמע שוא. אולם חז"ל דרשו את הפסוק גם במשמעות של "לא תשיא" - דהיינו שיש איסור גם לספר שמע שוא.

בנקודה זו מציינים ב'ביאורים' ומוספים' כי קיימת לכאורה תמיהה: והרי ה'חפץ חיים' מדגיש בכמה מקומות שאיסור לשון הרע הוא גם על דבר אמת, והאריך להוכיח זאת מהגמרא, מהראשונים והאחרונים [ואף כתב כי זו הטעות הראשונה שרגילים ההמון לטעות בדיני לשון הרע]. ואם כן, מדוע נאמר האיסור בתורה בלשון "שמע שוא"? שמשמעו לכאורה "דבר שקר". והרי אסור לספר בגנותו